

Disputatio medica inauguralis, de asthmate ... / proponit Joh. Jacobus Harderus ... An. M DC LXXIX.

Contributors

Harder, Johann Jacob, 1656-1711.

Publication/Creation

Basileae : Jacobi Bertschii, [1679]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/t9ry9fnr>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

DISPUTATIO MEDICA
INAUGURALIS,

De

ASTHMA TE,

Quam

AUSPICE ET PRÆSIDE

Deo Ter Optimo Maximo,

DECRETO & AVCTORITATE

*Magnifici, Amplissimi, ac Gratosissimi Me-
dicorum, in celeberrima & antiquissima*

Basileensium Academia,

Ordinis,

Pro SUMMIS in UNIVERSA MEDICINA

Honoribus, Privilegiis & Insignibus

DOCTORALIBUS rite

consequendis,

Publicè ventilandam proponit

JOH. JACOBUS HARDERUS

Scaphusâ - Helvetius.

Die ^{Sextidie} ~~Septidie~~ *Augusti*, AN. M DC LXXIX.

Loco horisq; solitis.

BASILEÆ,

Literis JACOBI BERTSCHIL

VIRIS

Amplissimis, Excellentissimis, Experientissimis,

Dn. CHRISTOPHORO HARDERO,
Medicinæ Doctori, ac Illustris Reipublicæ patriæ Po-
liatro optimè merito, Parenti suo, omni honoris & ob-
sequii cultu in ævum venerando.

Dn. JOH. JACOBO HARDERO, Phi-
losophiæ & Medicinæ Doctori peritissimo, in Alma
Rauracorum Universitate Rhetorices Professore cla-
rissimo, Anatomes cultori summo & indefesso, stu-
diorum suorum directori atque fautori perpetim su-
spiciundo.

Dn. MATTHÆO HARDERO, Phil. &
Medicinæ Doctori, p. r. apud Episcopi cellenses Pra-
ctico felicissimo, fratri suo medullitus dilecto, exo-
ptatissimo.

*Hunc qualemcumq; Arcus Doctoralis prodromum,
ceu Studiorum suorum primitias*

dicat & gratum officiosumque animum

sponder

JOH. JACOBVS HARDER.

P R O O E M I U M.

Uemadmodum Ἰντερός ἐστὶν ὑπερέτης τῆς
 Φύσεως, ita alii quoque artifices abstrusis-
 simas quasque artium ἐγχειρήσεις, Alma
 Natura adjutrice, ac facem præferente,
 edocti ac sectati sunt. Unde ingeniosissimi auto-
 matum, variarumque machinarum hydraulica-
 rum, ac pneumonicarum fabricatores stupendam
 ac ferè divinam partium respirationis actui in-
 servientium structuram attentè contemplantes,
 alia atque alia horum imitatione commenti sunt.
 Sicuti verò automatis cujuscunque compage fracta,
 soluta, vel alio quovis modo vitiata, illico omnis
 machine motus vel sistitur, vel præpeditur, vel in-
 fringitur: pariter particula vel minima, respira-
 tionis munus cum innumeris aliis perficiens, si la-
 sa sit, vel p.n. se habeat, continuanda inspirandi &
 expirandi vicissitudo vel sufflaminatur prorsus,
 vel alia quacunque ratione variè depravatur. Ex
 affectibus autem, quæ structura humane pneu-
 monice gravamen inferunt, Asthma, argumenti
 loco nobis esto, de quo in præsentiarum verba
 sum facturus.

Σ. Θ.

THESIS I.

Uum autem nemo facile de re ipsa bene dis-
ferat, nisi probè cognitum habeat nomen
ipsum, utpote cujus notitiâ nobis compa-
ratâ facilius in rei ipsius deducimur cog-
nitionem. Etymologiâ namque nominis, jux-
ta *Epictetum* δεξῑ est τῆς ποιδ' ὀσεως, quare &
nos ad omnem confusionem evitandam, an-
te omnia nomen ipsius rei excutiemus.

II. Asthma vox est *Græca*, orta διτὸ ἄσματος Θ, quod
διτὸ ἄσμάζεν seu ἀσμάζεν, quod *Latinis* est anhelare, &
suspirare. Asthmatici enim præ angustia organorum spiri-
tualium, suspirantium instar, thoracem ad ærem insuffi-
cienti copia captandum valde attollunt. Lexicographi *Græci*
ἀσμα deducunt à *Græco* verbo ἄω, flo, spiro. *Latini* *Græcam*
ut plurimum retinent vocem. Sunt tamen, qui illud anhel-
tum, anhelationem, suspirium, denominatione à proprio ac-
cidente desumpta, vertunt, atque sic affectos, asthmaticos, an-
helatores, anhelantes, & suspiriosos nominant, quia difficul-
ter admodum, ac insimul frequenter respirare coguntur, instar
eorum qui cursu citiori fatigati fuerunt. Ridicula proin vi-
detur illa etymologia, quæ asthma deducere conatur διτὸ τῆς
ἀσματος Θ, tantu, quod à *Græco* vocabulo ἄσω, cano, venit,
ob sonum, quem hoc affectu detenti nonnunquam edere so-
lent, aliud quoniam est ἀσμα, aliud ἀσμα. *Germanis* dicitur
Das Reich n / die Engbrüstigkeit / ein kurzer Athem / aliis ein
dampfiger und schwerer Athem.

III. Excussâ asthmatis etymologiâ, ejus homonymia
enodan-

enodanda venit, quæ in varia nominis acceptione consistit. Capitur autem vel latissime, vel late, vel stricte. *Latissime* sumtum denotat quamcunque respirandi difficultatem, ex quacunque causa ortam. *Late* usurpatum secundum *Petraum Nosolog. Harmon. Dogmat. Hermet. Tom. I. dissert. 8.* complectitur omnem diuturnum thoracis affectum. *Strictissime*, & κατ' ἐξοχήν vox asthmatis accepta, quatenus contradistinguitur dyspnœæ, & orthopnœæ, denotat eam respirandi difficultatem, quam nunc in definitione designare aggredimur.

IV. Definimus itaque, missis variis variorum sententiis, *Asthma*, quod sit respiratio depravata, qua ægri cum crebra anhelatione, frequenti aëris inspiratione, & magna pectoris contentione, nunc cum, nunc sine sibilo, & stertore, nonnunquam cum tussi, ut plurimum citra febrem, spiritum ducunt, orta à variis impedimentis, & obstaculis (de quibus infra fusius), organorum respirationi inservientium, actiones pervertentibus.

V. Dixi in definitione *Asthma* stipari nunc *sibilo* & *stertore*, de quibus videatur *Riverius mihi lib. VII. Prax. Med. cap. I.* nunc verò ab illis planè liberum, & immune existere. Multos equidem vidi asthmaticos, qui nullum nec *stertorem*, nec *sibillum* durante paroxysmo, vel etiam extra eum edebant. Nec est, quod quis arbitretur verum *asthma* non esse, quod caret *sibilo*, & *stertore*, eo quod *sibilus*, & *stertor* individui asthmatis audiant comites; quandoquidem hæc symptomata tum præcipue urgere solent, quum adest bronchiorum pulmonum vel obstructio, vel constipatio, vel compressio, ceu fit in *asthmate pneumonico*, in quo ductus tracheales vel obturantur, vel contractantur, vel comprimuntur, unde aëri in- & egressuro libero com meatu, ob bronchiorum angustiam, denegato, ab illius in asperæ arteriæ tubulos cartilagineos illusione sonus excitatur. Uti non omni asthmati conjunctus est *sibilus*, vel *stertor*, ita nec omnis respiratio difficilis cum *stertore* est *asthma*. Vidi enim apud *Nostrates*, *Honor. Dom. Parentem meum* in praxi comitans, *fœminam* sexagenaria majorem, vita adhuc superstitem, quæ ex casu ab alto in dorsum, difficilem passu erat respirationem cum stertore, & tussi sicca, absque tamen

crebra anhelatione, vel frequenti aëris inspiratione. Propterea tamen asthma cum dyspnœa, & orthopnœa non confundimus. In dyspnœa respiratio, non in tantum depravatur, utpote cum nec anhelata, nec sonora edatur. In orthopnœa ea ægros fatigat spirandi difficultas, quâ prehensi non nisi sedentes, & erecta cervice respirare queunt, ob suffocationis periculum. In asthmate econtra etiam sedentibus, nunc magis, nunc minus, respiratio est crebra, anhelata, junctâ cum pectoris commotione.

VI. De parte affecta asthmatis adhuc dum inter auctores controvertitur. Plerique pulmones, & asperæ arteriæ tubulos cartilagineos accusant. *Clariss. Van der Linden* ventriculum pro loco primario affecto agnoscit. Nos de aliorum opinionibus sententiam ferre nolentes, dicimus, vitium hujus affectus radicari, vel in parte movenda, quam s. n. ritè conformatam esse oportet ratione *substantiæ, vesicularum, vasorum, & ductuum* omnis generis, *membranarum, fibrillarum nervearum, &c.* quarum miram in pulmonibus compagem ingenuè detexit *Malpighius*, vel in parte movente, ceu diaphragmate, ejusque ac thoracis musculis, nervis, *fibrisq;*, motricibus, quæ motu certo mechanico ab *Ingenios. Boyle, Suammerdamio, Willis*, aliisque egregiis adumbrato experimentis, *molem pulmonariam* irruentis aëris ope tendunt, eamque reciproca inflatione, vel subsidentia, perpetim cient. Ex quibus resultat triplex asthmatis differentia, qua aliud secundum *Modernos*, in primis illorum *Corypheum, Willisium*, judicatur *pneumonicum*, aliud *convulsivum*, aliud *mixtum*, de quibus thes. 8.

VII. Affectus symptoma est, cujus secundum *Galenum* tria sunt Genera. *Διάθεσις ἔσώματος, ἐνεργειῶν βλαβὰι, καὶ τὰ ἀποφοτίραις ἐπόμενα, κατὰ τε τὴν ἀμετέριαν τῶν ἐκκευμένων, καὶ ἐπιτεχομένων,* & quidem actionis depravatæ non auctæ, neque imminutæ, uti ex jam dictis facile colligere est.

VIII. Symptoma hoc præsupponit nunc *morbum*, nunc tantum *causam* morbi, nunc *utrumq;*. Asthma, quod à solo dependet morbo, nominatur *pneumonicum*, & provenit ut plurimum ab angustia bronchiorum pulmonum, quam variæ cau-

ſæ inducere valent. Aſthma à cauſa duntaxat morbifica oriundum dicitur *convulſivum*, & procedit ab irritatione nervorum, qua à cerebro decurrentium, qua pneumonicorum, phrenicorum, qua etiam fibrarum *nervearum* & *carnearum* bronchiis circumvolutarum. His tamen non obſtantibus, poteſt quædam bronchiorum anguſtia admitti in aſthmate *convulſivo*, in qua bronchia pulmonum anguſta redduntur, dum illa ſpaſmodice tantum afficiuntur, citra materiæ impactionem. Ex anatomico enim liquet, tracheæ tubulos ſuis quoque donari nervulis, & fibrillis *motricibus*, quæ dum præter naturam à ſpiritibus irritatis, & exploſivis factis inflantur, ductus tracheales valde conſtringuntur, & ita aëris debitum influxum intercipiunt. Inſpiciatur *Willis de morbis convulſivis cap. XII.* Aſthma *mixtum* ex *pneumónico*, & *convulſivo* ſui productricem agnoſcit, qua bronchiorum anguſtiam, qua irritamen nervorum, & fibrarum *nervosarum*, aut *muscularium*, de quibus ſigillatim agetur.

IX. Cauſa aſthmatis *pneumonici* proxima, eſt anguſtia bronchiorum in pulmonibus, à qua, ceu morbo, ſymptoma hoc primario dependet, unde etiam eſt uſus auctus propter anguſtiam bronchiorum, quando enim ductus, & viæ aëris coarctantur, aër quoties reſpirationis uſus augetur, in copia idonea non admittitur, hinc natura ſuimetipſius ſtudioſa, quod unica inſpiratione obtinere non datur, crebra, & frequenti recompensare ſatagit. Bronchia autem pulmonum anguſtantur à cauſa cum interna, tum externa. Quando anguſtiora efficiuntur, à cauſa interna, vel obturantur, ut dixi, vel conſtipantur. A cauſa verò externa malum ſi originem trahat in pulmonem parenchymate, ſolam compreſſionem ab extra incumbentibus factam agnoſcit.

X. Bronchiorum obſtructio, quæ liberum aëris intus, & foras com meatum impediendo difficilem cauſatur reſpirationem, à variis ortum ducit cauſis. Frequenter huic anſam porrigunt humores craſſi, lenti, viſcidi intimos aſperæ arteriæ meatus obſidentes, humores item ſeroſi, tenues ex capite in pulmones depluentes, ac *cannæ pulmonalis* tubulos oppilantes. Fit etiam ob humores ſeroſos, qua in pulmonibus paulatim
agge-

aggestos, qua ex vasorum *lymphaticorum*, quibus copiosi circumfusi sunt, osculis extillantes, qua ex *glandulis*, cum *bronchialibus*, tum *aspera arteria*, excolatos, quæ serum per arterias cum sanguine arterioso advectum in se recipiunt, *lymphamq;* per sua peculiaria vasa, quæ ipsis addita sunt, *inductum Pecquetianum* (adstipulante *Willisio*, & *Regnero de Graaf* in suo tractatu de *succo pancreatico*) relegant, per quem chylo adscendenti reaffusa, ad communem sanguinis remeat alium. Facile quoque ex hisce locis serum depluit, præprimis quando glandulæ dictæ, & vascula *lymphica* à crebris paroxysmorum insultibus debilitantur, ac sic ad serum facilius, & promptius de se dimittendum veluti disponuntur. Idcirco si *colluvies serosa* ingens in thorace deposita pulmones plurimum infertit, illorumque poros, & meatus obstruit, ut sanguis in circuitu suo impeditus vasa pneumonica liberè pertransire nequeat, asthma anhelosum invadit. Vasa hæc *lymphica*, thorace canis vivi & vegeti aperto, digitisque compressa ductus thoracici summitate, qua subclaviæ proximè inseritur, egregios, circa venarum tubulos varios, *amplexus* formare cernere est. Via enim chylo, ductus pressione, interclusa, *lymp*ha, quæ ipsum dilueret, regurgitans impensè vascula sua replet, ac distendit, ut visui non tantum pateant, sed & non raro rumpantur. Rei hujus periculum feci ante annum & quod excurrit, cum fratre meo, *Mell. Doctore p.t.* apud *Episcopi-Cellenses Practico felicissimo*. Oppilatio bronchiorum pulmonum procuratur quoque, quoties ductus tracheales à materia purulenta post abscessum ruptum opplentur, vel quando sanguis extravasatus iis impingitur. Evenit nonnunquam asthma foeminis à sanguinis ab inferioribus ad superiora versus pulmones regurgitatione ob menses suppressos: sicuti sæpius se exum audimus sequiorem, cui menses non flunt, querentem de cordis anxietate & asthma, præsertim in adscensione locorum acclivium. Ad foetum hunc in lucem protrudendum multum quoque valent tubercula, schirri, calculi, lapilli, concretiones velut lapidosæ, arenaceæ, caseosæ, fœculentiæ salino-fixæ, terrestres, tartareæ à sanguinis cruore in pulmones depositæ, aliaque corpora gypsea, vel grandinosa tracheæ ductibus insidentia, quæ cuncta parili ferme

tatione

ratione obturationem, uti assertum & observatum habemus ab auctoribus pluribus, qui consulendi, inducere apta nata sunt.

XI. *Στενοχωρίαν*, quæ bronchiorum angustiae causa est, creant cruda tubercula, vomica, aneurismata, grandines intus nati, &c. Singula hæc efficacia sunt, bronchia pulmonum constipare, in quantum intra *canna pulmonalis* ductus infixæ hærent, & pro majore, vel minore sui mole, nunc majorem, nunc minorem canaliculorum tracheæ angustiam accersunt.

XII. *Ολίγω* bronchiorum gignunt quæcunque in pulmonum substantia circa *fistula trachealis* tubulos hærent, eosq; forinsecus incubando gravant, atque coarctant. Ad hoc præstandum apta sunt omnis generis tubercula, calculi, portiones osseæ, vomica, gibbus, humores crassi, mucosi, viscidi, & tenaces *vesiculas pulmonicas*, nuper à *Malpighio* detectas, infarciennes, indurantes, tumores proximarum partium, ut ventriculi, jecinoris, lienis, vel infarctu tumentis, vel schirro duri, vel alia aliqua corpora p. n. sub diaphragmate succrescentia, illudque sursum propellentia, quale exemplum memorat *Cl. Kerkringius* in suo *spicilegio Anatomico Observ.* 89. Gestatio item foetus grandioris in utero. Idem affectus per compressionem excitatur, quoties ejusmodi materies arteriæ, aut venæ pneumonicæ ductibus inhæret: Ita recenset *Hollerius lib. I. de morbis inter. cap. 25.* se in apertione cadaveris *Monachi* cujusdam, qui, dum vita adhuc superstes erat, molesto vexabatur asthmate, in *vena arteriosa*, & sine pari deprehendisse *abscessum*, gravis hujus asthmatis unicam causam, salvis omnino pulmonibus. Accidit nonnunquam, ut canales tum arteriæ, tum venæ pneumonicæ, plane fiant *ossei*, eorumque parietes ita comprimantur, ut rima tantum exigua ad sanguinis transitum relinquatur. A tali venæ pneumonicæ mala conformatione extinctum *Juvenem* dissecuit *Ingenios. Willis.*

XIII. Asthma *pneumonicum* non semel obvenit ob sanguinem nimis ferventem, & turgescentem: quando enim sanguis impetuose effervescit, & tumultuari incipit, affatim, & cum impetu vasa trajicit pulmonica, ubi quatenus illa ob nimiam sui rarefactionem, & turgescentiam extendendo, & ampliando,

pliando, ductuum *aëriferorum* producit angustiam, & compressionem, asthmatis auctor est. Quæcunque proin sanguinem valde æstare faciunt, inque *orgasum* concitant, uti sunt motus violentus corporis & animi, frigoris & caloris excessus, uber vini generosi potus, venus immodica, quinimo interdum merus lecti calor, insultus asthmaticos accersunt, maxime illis, qui ad hoc malum à natura, vel morbis quasi damnati, ac prædispositi sunt. Quoties item sanguis extravasatur, & in vesiculas *Malpighianas* deponitur, in ipsis stagnans, & vasa vicina premens, asthma efficit. Huc referenda quoque venit, materia purulenta post abscessum ruptum in pulmonum poros sese insinuans, ut & affectus alii, vitiosam materiæ suæ morbificæ metastasin nacti: sicuti hoc fieri consuevit in angina, pleurite, empyemate, &c.

XIV. *Causa continens asthmatis convulsivi* est, quicquid nervos pneumonicos, vel fibras *nerveas*, & *motrices* irritare, aut corrugare potest. Stabulatur materia hæc irritativa, biliosa, falsa, acris, acida, corrodens, nunc in *nervorum ductibus*, sive jam illis adhærescat, sive cerebrum, vel cerebellum, unde nervi scaturiunt thoracici, ipsum occupet, nunc in *fibris carneis* musculorum, qua pectoralium, qua diaphragmatis, qua etiam vasorum, & bronchiorum pulmonarium, quæ suis etiam instructa esse *fibris motricibus* ocularis inspectio patefacit, nunc verò in *ramis, & surculis propaginum nervosarum, & nervorum* prædictarum partium, uti nos docuit *Willis part. 2. pharmac. rat. cap. XII.*

XV. *Fibrarum muscularium vitio asthma convulsivum* fit, quando portio materiæ salino-acidæ, acris, sive jam *lympha* sit, sive *serum* $\delta\pi\alpha\ \tau\delta\ \epsilon\gamma\kappa\epsilon\phi\alpha\lambda\delta$ in nervorum surculos, ab eo protensos, expellitur, quæ hinc ex ductibus illorum elapsa, & circa extremitates fibrarum *muscularium* deposita sensim aggeritur, & aggesta in fibras *nerveas* insiliendo qualitate, & quantitate, illarum incolas inquietat, ac in spasmosurget. Unde paroxysmus asthmaticus, qui non cessat, donec penitus sit discussa, & dissipata. Eadem materia de novo collecta, novas quoque spirituum *ôquas* excitare potis est.

XVI. Magis frequens asthma *convulsivum* oritur affectis nervis pulmonicis, phrenicis, & thoracicis, si similis materia ductus eorum ad plenitudinem, ac *turgescientiam* occupet, &

moveri

moveri incipiat. Tali asthma *convulsivo* divexabatur *Juvenis* mihi probe notus, qui quotidie circa sextam, nunc septimam, nunc octavam vespertinam asthmatico corripiebatur paroxysmo, eoque satis gravi, succedebat enim à *Φωνία*, ac ingens cordis anxietas, durante paroxysmo; ob pulmones in diutina diastole à spiritibus irritatione explosis detentos, at brevi rursus quiescebat sine tussi, vel screatu. Præsentiebat paroxysmi prodromos, capitis videlicet dolores modice vellicantes, aliqualemque obrepentem vertiginem. Ex his, & habitus dispositione judicatum fuit, mali causam sero, vel lymphæ, *acriori* adscribi merito posse, fibras harum partium *nerveas* vellicanti. Ante, & post hanc exacerbationem ne minima præpeditæ respirationis indicia extabant. Hinc ex juvantibus patefactum, fomitem mali latuisse in *lymphæ acriori*, serum evacuantibus, temperantibus, absorbentibus, & præcipitantibus tuto & cito correctâ à *Dn. Parente meo in ævum honorando*. Ob affectionem tot nervorum *spasmodicam*, præter modo nominatos motus asthmaticos, interdum angunt hoc malo affectos graves cordis passiones, animi deliquia, syncopes, palpitatio cordis, &c.

XVII. Causa continens asthmatis *mixti*, est mixta ex utrisque, quæ qua aëris vias infecire, qua nervos irritare apta est. Prout hæc, vel illa, prædominium obtinet, asthma potius ad hujus, vel illius, naturam accedit. Asthmatis *mixti* exemplum *venerando Domino Parenti meo* præbuit *Juvenis* nostras, qui à primis annis exacerbatione asthmatica vexatus est, ac nuper apud externos moras nectens sensit varia potulentorum, & esculentorum mutatione, malum quoque augeri; unde domi *antispassmodicis*, & *ἀνακάρσιον* promoventibus (materiam enim aquosam, spumoso phlegmate turbidam eructabat) aliquandiu usurpatis restitutus fuit.

XVIII. Quando asthma per certas periodos invadens, originem trahit à catharris deorsum procumbentibus, causæ antecedentes erunt humores serosi, tenues, & acres, à capite in pulmones ruentes, eorumque bronchia opplentes. Subinde usavenit, ut ægri, si catharri, bronchiis jam oppletis, subito, confertim, ac cum impetu in pulmones ruant, in extremum vitæ periculum conjiciantur, prout testatur *Fernelius lib. 4. de partium morbis, & symptom.* Cæterum prænominati humores

serosi non solum à cerebro profluunt, sed cum sanguine arterioso ad glandulas, cum *aspera arteria*, tum *pulmonum*, advecti, vel immediatè ex arteriarum osculis in pulmones extillant, vel in glandulas absorpti ex iis exudant, inprimis si illæ laxiores, ac feri incontinentes sint, vel vasa *lymphica* ob vitium aliquod conformationis, ut si vel obstructa, vel compressa, vel exesa, aut rupta sint, illos excipere non possunt. Quum angustia bronchiorum pulmonis producta est ab humoribus crassis, lentis, & viscidis, causæ antecedentis rationem habebunt tales humores in sanguinis massa collecti, & vitio viscerum ac mala sanguinis dyscrasia progeniti, qui in fistulis asperæ arteriæ impacti majorem adhuc progressu temporis induunt glutinositatem, ac interdum tam pervicaciter ipsis adhærent, ut nulla vi, nullisque medicamentis averruncari queant. Flatus, qui asthma efficiunt, matrem agnoscunt *crudo-acidorum* humorum uberem proventum, in intestinorum cavo coacervatum, & *liquoris fermentativi* inertiam, unde vitiosa fermentatio. Qua ratione flatus, asthma efficientes, generentur, ingeniose explicat. *Cl. Sylvius in praxi sua Med. Lib. I. cap. XXIII. de aëris inspiratione p. m. 214.* Posset his addi, quod ex vitiosa *pituita acida* cum bile commixtione, & effervescentia *fibra nervosa intestinalis* irritentur, & distendantur, sicque vel alias vicissim in consensum vocando, vel partes pneumonicas vicinas comprimendo, asthma ciendo inserviant.

XIX. Quod si polypi causa existant asthmatis, accusandus venit sanguis lentus, viscidus, & ad motum perennandum ineptus, qui, dum tarde sinus cordis, & ductus vasorum hæmagogorum trajicit, serum ab ipso secedit, utque polypos con-
crescit. Polypos asthmatis causam fuisse ex plurium sectione ipse comperi, secante *venerando Domino Parente meo*, & ante annum in orphanotrophio *Inclytæ* hujus Urbis *Juvenem* rusticum, qui polypos in thalamis cordis vastæ molis, ac stupendæ magnitudinis (continebat enim in *circuitu* digitos 18. in *latitudine* 8. in *longitudine* spithamam) fovebat, & paulo ante obitum gravi orthopnoea fatigabatur, secuit *Cl. D. D. Harderus, Professor Rhetorices* meritissimus, *studiorum Promotor summe colendus*, *Præside Excell. D. D. Rothio, Anatomia, & Botanices Professore* *Experientissima Decano p. 1. spectatissimo.* In uxore *Pilearii* à polypo subito enecta, ante

ante plus viginti annos polypum invenit *plur.* Honorandus Dn. Parens meus in cordis thalamum dextrum subito irruentem, pugni magnitudine cum appendicibus sursum deorsumque porrectis longis. Gravi illa laboravit cordis palpitatione cum asthma, utroque periodico.

XX. Ubi calculus, vel grando, pulmones occupat, causa antecedens sunt partes salinae, terrestres, fixae, tartareae in massa sanguinea exuperantes, quae ad pulmones delatae, & asperae arteriae canaliculis, aut laevibus arteriis, impactae, quia exscreari nequeunt, coagulantur, inque substantiam grandinosam abeunt. Concretioni huic, non parum, ut reor, adjuventi adfert aer externus admissus, ceu qui, teste *Helmontio*, & *Tachenio*, acido potitur. Quantum autem spiritus salino-acidus in calculorum generatione valeat, neminem, vel leviter *Chemia* gnarum, fugit. Calculum emunitione per nares excretum vidit magnus *Platerus*. In cordis ventriculo dextro tres aliquando reperit *Zacutus*. In arteriis delitescentem patefecit *Ampl. Tulp. lib. II. observ. Med. cap. 25.* In renibus, & vesicis lapillos offendi non amplius inter rara habetur. Mense Februario hujus anni dissectui in ejusdem urbis nosocomio, ducente *Exc. D. D. J. Jac. Hardero*, Fautore meo magno, virum ex asthma-hydropicum defunctum, in cujus abdomine juxta alia notatu dignissima deprehendimus dextrum renem pituita, seu potius materia gypsea, refertissimum, quae aeri exposita externo in notabilem coagulata fuit duritiem. Historiam grandinum, & lapillorum e pulmonibus per tussim excreatorum, mirabilem refert *Galen. lib. IV. de locis affectis*, & *Fernel. lib. 4. de part. morb. & symptom.* Videantur & historiae *Neotericorum*.

XXI. In causae antecedentis rationem venire quoque possunt morbi praegressi. Pleuritis in Empyema transiens, Angina in abscessum terminans, &c. Praedispositiones item, & proclivitates, ob quas hi, vel illi, magis affectui huic obnoxii sunt. Unde *Cous* noster pueros, & senes, asthma opportunos pra aliis pronuntiavit *aphor. 26, 30, 31. sect. III.* Nativa quoque pulmonum imbecillitas utramque paginam absolvit, praesertim quando accedit pectoris angustia, aut gibbositas. Malum isthoc quoque a parentibus una cum semine in liberos derivari consuevit, unde ab asthmaticis generantur asthmatici,

uti à nephriticis nephritici. Calculum suum ulterius conferunt
intemperies variæ variorum viscerum. Cerebrum intemperie
frigida, & humida laborans, infinitarum causa est destillatio-
num, hinc non immerito illud magno Hippocrati scēt. III.
Περὶ στερκῶν. Μητρόπολις ἔψυχρῶ, καὶ τῆς χολώδεως audit.
Uvulam nimis decurtatam inculat Fabricius ab aquapend. Oper.
Chirurg. p. I. c. 37. quippe experientia edoctus illa absumta, vel
præcisa pulmones ab aëre subito, & non temperato irruente,
refrigerari, & difficilem facere respirationem, quinimo asth-
ma inde secutum annotavit.

XXII. Causa antecedens asthmatis convulsivi, si malum
hæreat in crebro, productum à *lymphæ acris*, vel sero *salso, acido*,
erit talis materies in massa sanguinea præexistens, quæ per-
ductus arteriarum ad ἐγκέφαλον defertur. Si verò illa stabu-
letur in ipsis nervis, vel fibris *nervosis*, similiter iis inhærebit
vitio sanguinis: quicquid enim nervi obtinent, à sanguine
accipiunt. Quod si verò *lymphæ acris*, vel *acida* ex glandulis di-
etarum partium extillans causa sit asthmatis, causam agno-
scit serum in *massa sanguinea* abundans, quod ad glandulas hæ-
sæ copiosè delatum ab ipsis secerni non potens, qua data via
erumpit.

XXIII. Antecedentes causas ordine sequuntur exter-
næ, & evidentes, quæ variis modis materiam asthmatis ge-
nerationi subministrant. Ut aër externus debitam suam *cras-
sin* obtineat, multum situm est. Nam veluti morbi à cibis in-
fligi queunt, ita non minus etiam ab aëre ægritudines corpo-
ri imprimuntur. Aër calidus nimium, asthmatis causa evi-
dens est, in quantum partes sulphureas in sanguine augendo,
& accendendo ipsum ebullire facit. Frigidus poros *glandularum
subcutanearum* constringendo, serositates, per insensilem trans-
pirationem externi solitas, in *massam sanguineam* facit regur-
gitare, hinc illa circa præcordia effervescentes superfluitates
suas intra pulmones exiit. Inde cernimus tempore brumali,
frigoris sævitia urgente, asthma longe frequentius esse. *Glan-
dulas* hæcæ singulis cutis poris subjacere laudate observavit
Nicolaus Stenon. Eandem ob rationem Hippocrati τὰ ψυχρὰ δι-
cuntur, τῶ σήθει πολέμια, ἐξηέων κινητικὰ, αἰμορροϊκὰ, κατὰ
ροϊκὰ

poix à, Sect. V. aph. 24. Humidus, crassus ac nebulosus, uti
& pluvius aër humores pituitosos, & serosos cumulando ca-
tharros facit, fovet, & auget. Siccus humores jam collectos ma-
gis magisque exiccat, & densiores reddit. Subterraneus, fu-
liginosus, nec non impurus aër, ut & mineralium, & metal-
lorum vapores ex cavernis, fodinis metallicis, & terræ specu-
bus, exhalantes fomitem diro huic malo suggerere potentes
sunt. Quod suo damno experiuntur aurifabri pocula deau-
rantes, metallurgi, fusores, & fossores varia metallorum gene-
re è terræ cryptis & antris eruentes. *Paracelsista* perita arte
optima quæque è rebus elicere studentes. Omnes denique,
qui quocunque demum modo circa metalla vel lavanda, vel
excoquenda occupantur. Liquet hoc quoque ex variis præ-
parationibus medicamentorum *Chimicorum*, ubi omnis generis
particulæ, antimoniales, arsenicales, mercuriales, vitriolicæ,
aluminosæ, salinæ, nitrosæ, sulphureæ, in auras avolant ex-
ternas, quas si quis incautus cum aëre inspirat, suas in cor-
pore ludunt tragedias. Asthma *metallicum* triplici modo fieri
asserit *Theophrastus* in lib. I. tract. I. cap. 3. de morbis metallicis. Tem-
pestatum anni magna quoque vis est in corpus humanum.
Ita magna, ac repentina aëris mutatio, asthmaticis damnosa
existit. Cibi crassi, fœculenti, viscidi, flatulenti, aquosi, vi-
num crassum, non bene defœcatum, quodque multum secum
vehit tartari, similes humores producendo evidentes causæ
asthmatis fiunt, Cibicalidi, acres, piperini, & aromatizati,
vini item generosi, aliorumve opiparorum potulentorum
ingurgitatio, nec non nimius, & intempestivus motus noxia
existunt. Quies immodica, vita deses, & otiosa cacochymicæ
pituitoso-acidæ occasionem præbent, unde humores *crudo-acidi*
generantur, partesque sanguinis salinæ volatiles figuntur, &
obtunduntur. Vigiliæ nimicæ, venus intempestiva, & immo-
derata *cruorem sanguineum* in fervorem agunt, *massam sanguineam*
inflammant, & spiritus animales feroces reddunt. Somnus
modum si non seruet, varias in corpus introducit turbas. Ni-
mius partes massæ sanguinæ *exaltandas*, & *volatilifandas* crudas
relinquit, caput gravat, corpus superfluitatibus serosis one-
rat, Meridianus, ut & nocturnus in multum protractus diem,
haut minorem malorum catervam post se trahit. Excreta, &

reten-

retenta, ut menses, hæmorrhoides, aliæve solennes evacuationes suppressæ huic malo manus largiuntur, versus superiora dum recedunt. Animi pathemata potentissimam obtinent vim ad morbos producendos, quare etiam illa decenter sunt moderanda. Ira, gaudium sanguinem vehementer ebullire faciunt. Metus subitaneus *liquorem sanguineum* subito versus cor reprimendo, suffocationem intentat.

XXIV. Differentiæ affectus nostri potissimum peti possunt à magnitudine, tempore, modo generationis, conjunctis, loco affecto, & eventu. 1. A *magnitudine* Asthma aliud est gravius, aliud mitius. Gravius existit, quod graves habet, & horrendos paroxysmos, vel etiam quod ex levi aliqua occasione statim revertitur. Mitius est, quod sui causam agnoscit minorem, & mitiorem, quæque non tantam noxam, & turbam corpori accersere potis est, 2. à *tempore*, & quoad *invasionem*: Aliud est recens, quod demum infestare incipit, & à quo æger nondum diu vexatus est. Aliud inveteratum, quo cum jam per longum tempus æger luctatus fuit, *β*, quoad *durationem*: Aliud est *περίσσειον*, quod diu durat, & perseverat. Aliud acutum, quod suas servat accessiones instar morborum acutorum, easque graves, ita ut intra paucos dies, imo horas, laborantes vita privet. Porro ratione temporis. Asthma aliud est *συνεχές*, quod nullas dat inducias, sed sine ulla intermissione ægrum jugiter affligit. Aliud periodicum, quod suas observans periodos per intervalla discruciat, eaque vel longiora, ut vere, & autumno, singulis mensibus, aut etiam annis, sic passim apud autores leguntur asthmata anniversaria, menstrua &c. vel breviora, ut singulis septimanis, alternis, imo singulis diebus. 3. *Modo generationis*: Aliud est hæreditarium, quod à parentibus in liberos una cum semine, & sanguine, hæreditario quasi jure traductum est. Aliud acquisitum, quod quis sibi ipsi post nativitatem contraxit, à variis causis supra commemoratis. 4. A *conjunctis*: Aliud est combinatum cum *orthopnoæa*. Aliud verò illa orbum est. 5. A *loco affecto*, de quo sententiam nostram maximam partem supra jam protulimus, ut unicuique differentias inde eruere integrum sit, Aliud dicitur Idiopathicum. Aliud sympatheticum. Idiopathicum vocatur, quando humor asthma proferre potens congeritur, & gene-

generatur in ipsis pulmonibus, ut quando ex pulmonum vasis lymphicis, eorumque glandulis, aut arteriarum osculis colluvies serosa sensim extillat, & colligitur. Sympathicum nuncupatur, quum generatur vitio viscerum, à pulmonibus remotorum, ut capitis, hepatis, lienis, ventriculi, mesenterii, renum, uteri. 6. *Ab eventu*: Aliud est salubre, quod curationem, sive jam veram, & perfectam, sive tantum palliativam admittit. Aliud lethale, quod nulla arte, nullisque medicamentis extirpari, & eradicari potest, sed ægrum ad sepulcrum usque comitatur.

XXV. Signa diagnostica sunt duplicia, alia *imminentem*, alia *presentem* ostendunt affectum. Imminentis, & futuri signa sunt 1. $\beta\alpha\rho\textcircled{C}$ & $\alpha\eta\delta\epsilon\textcircled{C}$, gravitas pectoris, à multiplicibus oriunda causis. 2. Quando spiritus difficilis trahitur in motu, vel adscensione locorum acclivium. 3. Tussis asthmaticis molesta, quæ licet non semper adsit, præsens tamen haut levis paroxysmi futuri prodromus existit. 4. Ineptitudo ad consueta munia obeunda, aliaque impedimenta, & obstacula in quovis corporis exercitio, quæ procedunt à spirituum animalium penuria, vel ab humorum crudorum in corpore ubertate, spiritus torpidos, & ad agendum inhabiles reddente, vel à corpore nimis obeso facto. 5. Flatus animadvertuntur in præcordiis, si decumbunt in dorsum, vel in plano, capite non in altum elevato, adsunt eructationes sine manifesta aliqua causa, quæ flatibus suam originem unice acceptum referunt 6. Illi, quibus asthma futurum est, dormire vix possunt, sed vigilant 7. denique ad asthma propensi naribus gaudent, ad aërem promte capeffendum, diductis.

XXVI. Affectus ipse facile agnosci potest: Ipsum præsentem commonstrant respiratio crebra & anhela cum metu suffocationis, stertor, sibilus, pondus pulmonibus incumbens, illosque premens, cui licet ansam porrigant humores multi *pulmonariam molem* inundantes, ejusque debitam explicationem sufflaminantes, alia tamen nonnunquam *Medico* vel *exercitatisimo* plane abstrusa, & incognita subesse assolet causa, quæ demum post mortem, corpore perlustrato, detegitur. Rara hujus historia extat in *spicilegio Anatom. Excell. D. D. Kerkringii, Observ. XII.* ubi in sectione viri, maxima anhelitus

litus difficultate, dum vitali fruebatur aura, decumbentis reperit lapillos varios variæque figuræ, immediate asperæ arteriæ incumbentes, quam ita oppressere, ut æger suffocari necesse habuerit. Mirabilem quoque refert *Ampl. Tulpius in suis observ. Med. lib. II. cap. VII. de cive Amstelredamensi*, qui 7. amplius annos indefatigabili tussi, & spirandi difficultate molestabatur à *putamine nucis avellanae*, circa caput asperæ arteriæ hærente. Febris nunc abest, nunc adest, si præsens est, pulsus exploratur frequens, & urina mingitur magis tincta, bileque magis saturata. Nonnunquam tanta asthmaticorum paroxysmorum est sævitia, ut ægris sudorem extorqueant, & caput, collum, thorax sudore delabente diffluant ob summam cordis anxietatem, & partium *motricium*, & *fibrillarum nervearum* spasmodicam agitationem: sæpius autem sudor promanat ob copiam feri, sanguinem perluentis, citra tantam partium contentionem.

XXVII. Signa differentiarum I. ratione ipsius affectus. Asthma *pneumonicum* ab asthmate *convulsivo* distinguitur in hoc, quod in asthmate *pneumonico* plerumque adfit vel sibilus, vel stertor, vel pondus gravans, absque tanta partium vitalium inflatione, quum contra in asthmate *spasmodico* partes spiritales veluti convellantur, ob fibras *nervosas* corrugatas & spiritus *elásticos* factos. Secundo in asthmate *convulsivo* spiritus magna cum vehementia exploduntur, inque fibras *nervosas* lancinatas insiliunt cum maxima cordis anxietate (quæ equidem in asthmate inveterato etiam subinde subsequi solet) nullo juxta præsentem stertore, vel sensu ponderis cujusdam, sed simultanea invasione, adeo ut ægri tussientes mox, quasi convulsi, varie agitentur, & angantur. Ex dictis facile colligere est signa asthmatis *mixti*, in quo animadvertitur aliquid convulsivi cum stertore, & anhelosa respiratione.

XXVIII. Signa distinctiva 2. ratione causarum. Quod si à sanguine supra modum ebulliente oriatur asthma, hujus signa aderunt haut obscura, ut plethora, corporis habitus *Corpulentus*, color faciei roseus, & vicissim prægressæ sunt causæ *massam sanguineam* concitare valentes. Si à *latice seroso* malum propullulat, adsunt vel signa hydropis pectoris, vel materies serosa tenuis per superiora rejicitur, præcedentibus

juxta causas, quæ per glandularum constrictionem de *colluviei serosa* in thoracem defluxione testantur. Si id oboritur vitio abscessus alicujus rupti, vel propter partem aliquam infimi ventris *nervosam* irritatam, affectus hi vel adhuc præsto sunt, vel præcesserunt. Sin verò procedat à materia, in cerebro latitante, fatigabunt capitis dolores, vertigo, & respirationis notabitur summa inæqualitas, & difficultas. Si à phlegmate crasso, viscido, & tenace, in bronchiis pulmonum collecto, asthma fuerit pronatum, patefacient pectoris gravitas, totius corporis segnities, difficilis respiratio cum tussi, ac sonitu, nec non stertore inter dormiendum. Phlegma hoc si per os excernitur, observatur crassum, & paucum, quo firmiter autem illud dictis est impactum bronchiorum tubulis, eo majori cum difficultate æger per screatum quid ejicit, eoque crassius, & glutinosius sputum evadit. Phlegmate autem sensim excreto, paulatim quoque cessant, & imminuuntur tussis, difficultas spirandi, cæteraq; symptomata. Si materia vitiosa stabuletur in arteria venosa, vel vena arteriosa *Medicus* pulsum tanget tremulum, inæqualem, nonnunquam intermittentem, immersum, cor inconsensum rapitur, æger tussi immani & inani torquetur. Uti hoc accidisse manifestum est *Antipatro* cujus pulsum *Galenus* deprehendit tremulum & inæqualem. Inspiciatur *histor. lib. IV. de loc. affect. cap. 8.* Quod si humores aliunde in pulmones per intervalla affluant, inibique congerantur, difficilis respiratio non est continua, sed per sua intervalla interpolatim recurrit. Et licet asthma, quod à materia in ipso pulmone collecta excitatur, subinde quoque exacerbari soleat à causis externis, ut aëre austrino, pluvio, & nebuloso, hisque similibus, in asthma tamen, quod à materia aliunde confluyente producitur, exacerbatio illa longè evidentior existit. Si asthmatis materia à cerebro defluat, catharri depluentis signa haut levia in apparatu erunt. Sin verò illa ab inferioribus partibus ad pulmones transmittatur de catharris altum erit silentium, & contra partium offensus vestigia apparebunt. A flatibus paroxysmus si exasperatur, murmurant hypochondria, eliduntur crepitus alvi, audiuntur ructus per superiora, à carminativis magnum adfertur juvamen, flatibusque discussis paro-

xyismus cessat. Tuberculum quodsi adsit crudum, vix ac ne vix quidem internosci potest, sensim enim malum incrementum capit, nec æger se unquam à respiratione difficili prorsus immunem sentit. Adhæc respiratione non est adeo sonora, prout est, quando ductus tracheæ phlegmate viscoso infarcti sunt. Tussis præterea adest sicca. Quodsi tuberculum temporis diuturnitate calfactum ad suppurationem tendat, incipit gliscere febricula lentæ haut absimilis. Suppuratum & ruptum puris expectoratione sese manifestat, & pure evacuato spiritus trahitur liberior. Difficilem, si non plane impossibilem diagnosin habent grandines, & calculi laboriosam efficietes respirationem: Interdum tamen ex sensu ponderis, & mali contumacia, aliqua petitur horum conjecturæ ansa. Quodsi à siccitate pulmonum enatum sit asthma, præcesserunt causæ, quæ talem ariditatem inducere aptæ natae sunt, sputum deficit, & macies totius corporis conspicitur. Asthma à siccitate pulmonum profectum vidit *Heurnius libr. IV. de Asthmate*, in quodam typographo. Vomica pulmonum qui gestant, semper post motum, aut exercitium corporis violentum, difficilem ducunt spiritum, & quamvis multum, & perpetuo fermè ad tussendum impellantur, nihil tamen effatu digni elidere possunt, argumento claro sufflumen aliquod hæerere, ob quod, usu respirationis à motu aucto, non sufficiens aëris copia intima pulmonum subire potest, indicio item manifesto irritamen aliquod adesse, quod pulmones incessanter ad tussim inanem & siccam irritat. Suspicio quoque haut levis de vomicæ præexistentia capitur, quando aliquis subito, & improvise liberius rursus respirat, & insimul scaldas, & loca accliviora, quæ antea non licuit, liberè rursus conscendere valet, quamvis vomica non aboleatur, nisi pus evacuetur. Accidit nonnunquam, ut pulmones, dum in maxima explicatione frequenter ad pleuram pelluntur, ei, dum humor lentus, & viscidus transudat, adhæreant, ac agglutinentur, quod autem ægre dignoscere licet: uti hoc sectiones impigros *Anatomicos* docuerunt. Sed satis de his.

XXIX. Transeamus ad prognosin, in qua procedenda cautos *Medicos* esse oportet, dum exitus hujus affectus valde dubius

bius existat, ac difficulter pro certo queat proclamari. Contingit enim quandoque malo hoc detentos vesperi necari, quos mane vegetos adhuc, & bene valentes putavimus. Cœterum asthma affectus est non contemnendus, ratione tum *partis affectæ*, tum *cordis vicini*, quod in consensum trahi vulgò notum est. Asthma inveteratum difficillimè, aut vix unquam curatur, ob materiæ bronchia oppilantis contumaciam, quæ vix ac ne vix quidem extirpari habilis est, cui accedit, quod medicamentis ad partes hæc, ceu longè distitas, & in jugi motu peremantes, non facilè pertingere licet. Asthma recens, & quod necdum altas egit radices, ubique vires adhuc validæ sunt, convenientibus pharmacis sanari potest. Ad asthma antiquum si nova derepente accedat materiæ peccantis è cerebro in pulmones cum impetu defluxio, catharrum suffocativum minitans, malo est. Asthma senesprehendens usque ad mortem, suffragante *Galeno* comitatur, nam senibus, & decrepitis si accidunt morbi graves, & diuturni, ut plurimum cum ipsis commoriuntur, Opinioni favet *Hippocrates*, qui *sect. 2. aphor. 39.* ait: *Ὅσα δὲ αἰ ἀσθῆνισια (loquens de senibus) χροῖνα νοσήματα γίνονται, τὰ πολλὰ ζυνοποθνήσκου.* Juvenibus est admodum difficile. Recens nati infantes, qui affectu hoc tentantur, perraro evadunt, eo quod illi alias statim, necdum ex uteri claustris eluctati, variis exponantur calamitatibus, quas divinus noster *Senex* brevibus *aphor. 24, 25. sect. III.* complexu est.

XXX. *Ὅ κρόσι υἱοὶ ἐξ ἀσθματὸς, ἢ βηχὸς γίνεται, πρὸ τῆς ἡβῆς ἀπώλλονται.* *Hippocrat. aphor. 46. Sect. VI.* Homines a latè asthmate periculosius decumbunt, quam qui talem corporis figuram à natura nacti haud sunt. Periculi plenum est, si asthmati superveniat alius magnus morbus, pleuritis, peripneumonia, hydrops pectoris, orthopnoea præsertim viribus jam attritis, & pulmonum bronchiis multum infarctis, ita enim pulmones a priore morbo imbecilles facti, sequentis accessioni sustinendæ impares existunt. Asthma menses, vel hæmorrhoides suppressas consequens grave, & vehemens est. Autumno, & hyeme, locis item in humidis, udis, aquosis, palustribus, aut cœnosis, degentibus multiplicatur, & ægrius sanatur. Quod si tuberculum, abscessus, calculus, aut aliis ali-

quis humor tenax, læves arterias occupet, ægri vel subito suffocantur, vel saltem longo opus habet termino, donec vel absumatur, vel concoquatur. Tuberculum suppuratum si rumpitur, phtiseos metum incutit. Periculosum quoq; est asthma *convulsivum*, imprimis si materia morbifica circa *cerebri medullium* hæreat, ægerque à natura *systema nervosum* molle obtineat. Non minùs periculi portendit, vitiosam factam metastasin quod insequitur. In paroxysmo asthmatico *convulsivo* sudor copiosè promanans, vomitus adveniens, palpitatio cordis, pulsus inæqualis, tremulus, intermittens & deficiens, syncope, anceps faciunt augurium. Asthma cum orthopnœa junctum pessimum est. Idem scorbuticis, aut arthriticis, superveniens haut bono est indicio. Deterrimum asthma *mixtum*. Calamitosum, si asthma prehensis cum tussi, tussis evanescat manente difficultate spirandi, quumque ne quicquam de humore obstruente ejicitur, arguit enim *tonum fibrarum motricium* bronchiorum pulmonum, quarum officium est per superiora extussienda excernere, debilitatum, & causæ continentis ad *ἀνακάλυψιν* ineptitudinem. In summa asthmatici moriuntur vel ob asthma ipsum auctum, vel ob catharrum suffocativum, vel ob ruptam vomicam, vel ob syncopen cardiacam, imprimis à corpore pituitoso, ventriculos cordis subito opplente, & motum cordis subito sistente, vel ob apoplexiam supervenientem, ob vigilias namque caput debilitatur, & serum fit *αἰσάροπον*, vel si ad hydropem pectoris accedat ascites, vel anasarca, vel si subsit aneurisma, quod subito rumpatur.

XXXI. Therapia pro ratione causæ morbificæ varie venit ex lege methodi instituenda. Si humor morbificus conjunctus est crassus, viscidus & lentus, oportet eum incidere, attenuare, abstergere, & expellere. Humor verò tenuis si fuerit & copiosus, dum satis fluxilis, & mobilis sit, sine mora per *hydragoga*, *diuretica*, & *diaphoretica* per *ἐπιχειρῶν* est educendus. Quòd si autem tenuior existat, quam ut per expectorantia expurgari queat, nonnihil est in crassandus. Sanguis ebulliens, & impetuosè ruens sui alterationem, derivationem, revulsionem efflagitat, & si copia nimius sit, depletionem. Materia purulenta, si quam continet thorax, sui amotionem & evacuationem per superiora, & inferiora cupit. Flatus à vitiosa fermentatione

ratione in intestinis tenuibus excitati si sint in culpa, sedulo illorum discussione est studendum, & vitiosa bilis cum succo pancreatico, aut *liquore fermentativo*, ex *plexibus glandulosis*, per totum intestinorum districtum hinc inde confitis, in cavum intestinorum extillante, effervescencia est corrigenda, & tollenda. Tuberculum si conjiciatur adesse crudum, moderatè attenuantibus, & exiccantibus est absumendum, & si pervenerit ad suppurationem aptis expectorantibus erit juvandum, ruptum detergendum, mundandum, & consolidandum. Grandines, & calculi pulmonum compagem prementes, omni nixu ad exclusionem sunt disponendi, promovendi, & exturbandi.

XXXII. Præservatoria in causæ antecedentis, & externarum amolitione consistens, præcipit humores serofos, salfos, acres, si malum scaturiginem ducat à catharris, è capite in pulmones decumbentibus, à pulmonibus esse avertendos, revellendos, caput purgandum, & roborandum, humoresque catharrum constituentes purgandos, absorbendos, & exiccandos. Si ingens humoris serofi colluvies ex glandulis in pulmones deponitur, serum illud est revellendum, derivandum, absorbendum, & evacuandum. Ubi humores crassi, lenti, & viscidi in toto corpore scatent, sunt præparandi, attenuandi, incidendi, detergendi, & vacuandi. *Liquor sanguineus crassior*, & admodum ineptior *subtiliandus*, & volatilandus. Quando calculi, & grandines pulmones obstruunt, partes *salinae terrestres*, & *tartarea in massa sanguinea* abundantes, sunt depurandæ, *exaltandæ*, & volatilandæ, atque iniqua partium salinarum cum aliis sanguinis particulis combinatio, à *spiritu salino-acido* facta, per decentia medicamenta est solvenda, & destruenda. Intemperies viscerum, si quæ adsunt, corrigendæ & immutandæ. Accutata in primis habenda est ratio pulmonum, & partium mandantium. Causæ externæ omnes sui amotionem deposcunt. Symptomata non sunt oscitanter postponenda, sed iis urgentibus tempestivè succurrendum. Vitalis à viribus desumpta vires roborari, & conservari petit. Præ omnibus autem laxa pulmonum compages est confortanda, ne ita facile quorumvis humorum affluxum admittat.

XXXIII. Intentiones asthmatis *convulsivi* sunt 1. Genus nervosum irritatum esse demulcendum, 2. organa

gana respiracioni dicata à *spasmodicis* iniis avocanda, & ad officia ordinaria invitanda, 3. materiam irritantem, ut salinam acrem, vel salino-acidam esse corrigendam, alterandam, vacuandam, & absorbendam. Quarto pulmonum vasa, & glandulas ferum stillantes roborandas, & constringendas, non fusque deque habitis iis, quæ *systema nervosum* confortare comperita habentur. Vitanda econtra omnia, quæ feri *despumationem* accelerare creduntur.

XXXIV. In asthma *mixto* indicationes ab utroque desumuntur, & utrique medelam adferre studemus. Si itaque comparet vitium aliquod conformationis, illud est emendandum, & auferendum. Dein *fibræ* pulmonum *motrices*, à materia acri irritatæ, demulcendæ sunt, spirituumque ad eas destinatum *impetuositates* sedandæ, per amolitionem causarum hæc producentium, ut per *antispasmodica* & *antiepileptica*.

XXXV. Elicitis hisce scopis satisfaciendum est tribus fontibus consuetis, *Pharmacia*, *Chirurgia*, & *Dieta*, quæ nobis auxiliorum materias suggerunt, priusquam autem illæ subnectantur, sciendum est duplicem debere observari circa asthmatis curam medendi methodum. *Prior* docet, quid molendum sit in *paroxysmo*, ut laborans à præsentis liberetur periculo, *posterior* monstrat, quid tentandum sit extra *paroxysmum* pro causæ morbificæ sublatione, ut ne isthæc affectio crebrius, aut gravius repetat, recurratve.

XXXVI. Urgente *paroxysmo* ad duo præcipue erit respiciendum. *Primo* habenda est ratio aëris inspirandi, quo respiratio tempore sufflaminata promoveatur, reddaturque liberior. *Dein* exactus habendus est respectus pulmonum, quos dixi esse vel obturatos, vel constipatos, vel compressos. *Prius* quod spectat, oportet æger corpore sedeat erecto, quo major aëris copia intima pulmonum subire queat. Collocetur in conclavi non clauso, angusto, vel humido, sed aperto, ventis salubribus perflato, aque fumis, ac adstantium halitibus, vacuo. Pectus, & abdomen ab omni adstrictione sunt immunia, quo cavum pectoris in majus extendi valeat ad uberiores aëris copiam capessendam, hinc vestimenta, & alia quæque arctius thoracem operientia, sunt laxanda, & si fieri potest, penitus

penitus extuenda. Stragulis nimis gravibus femotis leviter tantum pectus tegatur. *Posterius* quod concernit, sedulo navanda est opera, ut pulmones ab omni infarctu, oppresse, & compressione externa, vindicentur, & liberi fiant, quo sic aërem liberius inspirare, & exsufflare valeant. Quod ut fiat, & utne viscerum inferiorum pondus præcordia premat, aut coangustet, è re, & necessitate erit primas vias ab *impura* vitiosorum humorum *saburra* eluere enemate, alvum leniter subducente. Clysteris autem quantitas pro ratione staturæ ægri variet, videndum tamen, ne nimis excedat, ut ne intestina ex majore clysmatis mole nimium repleta & distenta diaphragma comprimant, & sic malum potius augeant, quam vero minuant. Quodsi vero angustia temporis, & summa rei necessitas, non permittant, ut enema paretur, indantur ano suppositoria, quæ in pharmacopoliis in usum coaptata jam prostant.

Quum malum hoc atrox à sanguine intra vasa pneumonica supra modum *turgescente*, aut à sero in ductus tracheales ex arteriis, aut glandulis depluente exasperari soleat, oportet *Medicum* circumspicere utriusque humoris *orgasmos*, & *impetus* congruis medicamentis consopire, & conciliare: qua propter si vires constent, & pulsus satis robustus exploretur, nisi aliud quid obstet, aut contraindicet, statim phlebotomie celebretur. Aperiatur vena brachii post ligaturam maxims turgens, & postea, si opus sit, & menses, aut hæmorrhoidæ stato tempore fluere solitæ subsistant, tundatur vena saphena in pede, aut applicentur *venis sedalibus* hirudines ritu consueto, sanguisque detrahatur pro ratione virium. Ad feri *astuansis despumationem*, ejusque per urinas, vel sudorem exclusionem expediunt julapia, apozemata pectoralia, pulveres testacei, quippe qui serum absorbent, & imbibunt, millepedum præparata quæ feri superfluitates à capite, ac *systemate nervoso* avocant, ac per vias urinarias educunt, aliaque *sale fixo lixiviali, alcalino*, vel *volatili* constantia, quæ quatenus *acidi* enormitates, ac cum aliis feri particulis *illicitas combinationes* tollunt, & destruunt insigniter profunt. Juxta non omittenda sunt ea, quæ tracheæ ductus oppilatos solvunt, dilatant, lubricant, atque expectorationem juvant, quæque insuper, si neces-

sarium ducitur, catharros in eos defluentes compescunt.

Sin autem humor morbificus nimis tenuis à cerebro, vel aliunde in pulmones ἀφρώς irruat, & ægro hæcce facefat incommoda, sedulo curandum est, ut ille revellatur, derivetur, & incrassetur. Ad revellendum, & derivandum magni æstimantur cucurbitulæ cum, & sine scarificatione, scapulis, brachiis affixæ, uti & vesicatoria reiteratis vicibus in brachiis, & pone aures admota, quæ serum ubertim evacuant. Institui quoque possunt frictiones dolorificæ, pannis asperis ac sale factæ, partium externarum, modo superiorum, modo inferiorum pro ratione partis mandantis.

Intrinsicus ad fluxionis impetum coercendum utile erit exhibere *diacod. Mont. syr. papav. alb. vel salt. errat. ad cochl. iij.* vel *pilulas de cynoglossa*, vel quod melius forsân conducet, granum unum, aut semis tantum, pro ratione mali urgentis, de *essentia opii Langelloti*, cujus compositionem *Excell. Vir* fusius descripsit ad *Academiam Curiosam*. Inspiciatur *Ann. III. Ephemerid. Germ. observ. 59.* Ab *opiatis* ob paroxysmi ferociam initium subinde esse faciendum testatur *Poterius*. Sunt tamen, qui *narcotica*, & *opiata* cane pejus, & angue in hoc pathemate detestantur, piaculum ducentes in paroxysmo *opiata* propinare, quoniam ab illorum usu respiratio, quæ jam languida est, magis adhuc inhibetur. Quod equidem verum est, nec sine decenti cautione ad *narcotica* est confugiendum. Attamen si non adsit magnus pulmonum infarctus, vel præcordiorum oppressio, magno emolumento, magnoque ægri cum levamine, cæteris medicamentis, nil efficientibus propinantur. *Cl. Wædelius in sua opio-logia cap. III.* scribit de viro asthmatico, quod à nullo medicamento majorem senserit opem, quam ab *opiatis*, quibus circa noctem datis, mane altero coctam materiam excernebat, & liberius spirabat. Non inferiori virtute pollent pulveres, & pilulæ anodynæ *Excell. D. Danielis Ludovici p. 666. pharmaciae suæ Modernæ describit.*

Ad humorem incrassandum præscribi possunt syrups, vel ecclegmata ex *ol. amygdal. dulc., loch. de papav., spec. diadrag. fr., Laud. opiat., ex bolo Armena, terra sigillata, ebore, pulvere è testis ovorum, lapid. canc., aliisque testaceis, & cretaceis*, quæ omnia ratione salis sui alcalisati juvant, quatenus nempe hujus particulæ

salis

salis acido, sanguinem in superfluitates hasce fundenti, occurrentes, cumque eo coeuntes illius præpollentias tollunt.

XXXVII. Extra *paroxysmum* cura consistit in hoc, ut materia peccans in pulmonibus, eorumque bronchiis collecta, ut & illa, quâ universum scatet corpus, ad evacuandum præparatur, & ita præparata per loca conferentia educatur. Phlegma ergo crassum, lentum, ac glutinosum canales bronchiorum obturans, omni studio medicamentis, tam *sale lixivo*, *alcalino*, quam *volatili* præditis, aromaticamque vim habentibus moderatè est incidendum, attenuandum, abstergendum, eliminandum. Quoniam vero maxima pars horum valide calfacit, ne particulis tenuioribus discussis, & absumtis, crassiores remaneant, adque sui exclusionem inhabiles reddantur, emolumento erit humectantia iis admiscere, qualia sunt passulæ, ficus, liquiritia, jujubæ, &c. Cæterum materia auxiliorum funto seq. *Radices helenii, glycyrrhizæ, in eos fl., tusilag, apii, fœnicul., ari, herb. hyssopi, veron, scabios., tusilag. rorism., beton. marrub. organ. salvia, botryos. capilli ♀, pulegii, fl. papav. err. stoechad. bellid. min. semina, urticæ, fœniculi, anisi, lini, passulæ majores, carica, jujubæ.* Proficua quoque hic deprædicantur aquæ distillatæ spirituosæ *hyssopi, origani, salvia, veronica, agrimonia, cinamomi.* *Aqua vitæ becchica Joëlis.* *Aqua Asthmatica Schræderi* baccis Juniperinis exaltata, quam ille *Lib. II. Pharm. Med. Chym. cap. 38.* describit. *Spiritus salvia, spiritus Antasthmaticus J. Michaëlis* præstantissimus, at ingratus, paratus ex viride æris, & Gummi ammoniaco, *spiritus cornu cerv. sulphuris per campanam, spiritus sal. ammoniaci, fuliginis, sanguinis. Spiritus Juniperinus Mynsichti.* De juniperi laude in asthmate plura reperiet benevolus lector apud *Cl. D. Scharffium de Junipero p. 157.* *Syrupi de hyssopo, de tusilagine, de betonica, de præssio, de farfara, de jujubis, helenio, compositus Augenii, syrupus ex ammoniaco, de sulphure, syrupus Asthmaticus Zvvelferi. Syr. de erysimo Lobel. cum ol. amygdal. dul. & ol. seminis lini Medicis Scaphusien-sibus in frequenti usu. Oxymel simplex, & Helleboratum Gesneri. Rotule ex oleis destillatis anisi, & fœniculi paratæ. Oleum sacchari compositum Riverii. Tinctura croci, gummi ammoniaci, sulphuris, castorei, asæ fœtida, ambræ. Balsamus sulphuris anisatus, therebinth. juniper.* *Speciali ἰσχυροπρασία* conducere dicuntur pulveres pulmonis *Vulpis, & Erinacei*, quam autem prærogativam ipsis derogare videtur

Excell. Dn. Daniel Ludov. in Pharmacia sua, moderno seculo applicand. de pectoral. aper. p. m. 514. ubi ita habet. Looch de pulmone vulpis quofvis etiam infarctus bronchiorum interdum quidem aliquantum juvat, sed etiam citra parenchymatis istius accessum. Tabidis magis officit: uti quoque ipsis Vulpis, & Erinacei pulmonibus seorsim siccatis, mumialiterve conditis, & in tragæas vel essentias redactis horum neminem curatum vidimus. Usurpantur etiam pilul. confectæ ex gummi ammon. galban. myrrh. sperm. ceti, ambra grisea. croc. item fl. sulphuris, & sal ammoniac, salia volatilia, cornu cerv. & camphora. Ad dissolvendos humores mucosos, & glutinosos, obstructionsque aperiendas excellens quoque medicamentum est diaphor. mart. item flores sulphuris, & sal ammoniacum cum limatura martis sublimatum, spiritus sal. ammoniaci, cum tartaro destillatus. Ex farragine hac medicamentorum variæ formulæ concinnari poterunt pro beneplacito ægroti, & judicio Medici periti.

XXXVIII. Decocto ex radicibus, herbis, floribus, & seminibus sale volatili alcalino, vel oleoso balsamico pollentibus conflato, vel simili debite usurpato, si jam præparata, & correctæ quodammodo fuerit materia obstruens, ad ejus exclusionem est properandum, cui scopo inserviunt pleraque *Φλεγμαγογὰ*, & *ὕδραγογὰ*. Conducunt pilulæ ex *extract. cath. Th.*, pilulæ *cephalicae, cochiae*. Convenit item radix, & resina *jalappæ*, syrupus *rosarum* simplex, & compositus, syrupus *de Rhamno catartico*, florum *persicorum*, &c. Ubi serum pituitosum prædominatur, egregii usus est *mercur. dulcis*. Mercurialia enim omnia maxime fluxile reddunt serum, & ejus coagulationem prohibent. Sed præstat eum dare cum aliis stimulantibus, quia solus segnior existit; Non dandus nisi in forma pilul. In bolo, & pulvere dentibus adhæret masticatus eos corrodendo, & mobiles reddendo. Commendatur hic quoque *Mercurius Corallatus*.

XXXIX. Purgantia fortiora fugienda. Fortia enim purgantia humores plus nimium fundendo plus damni quam emolumenti inferre, quotidiana nos docet experientia. Quod si autem humor nimis sit tenax, ita ut detrectet sequi ductum mitiorum medicamentorum, præparantibus ulterius est pugnandum

gnandum : idcirco utile erit sæpius purgantibus præmittere præparantia ex *cremore tartari, tartaro vitriolato, &c.* Ob humoris morbifici cõtumaciam felices *Practici* per crebram experientiam perutilia experti sunt vomitoria. Inprimis in quibus ingens phlegmatis viscosi saburra *ventriculi plicis*, aut tunicis infarcta est, quæ aliorum medicamentorum vires eludit, nec quicquam cedit. Ad hunc scopum non incongruum erit porrigere vomitorium v. gr. *Tartarum Emeticum Mynsichti*, vel *Oxysaccharum Emeticum Dan. Lud.* Noctu insequenti virium roborandarum ergo capiat æger, paulo ante somnum de opiata, vel conserva roborante. Postquam humor pituitosus hoc modo ita præparatus, a corpore evacuatus est ad ea, quæ immediate partes affectas cum mandantes, tum recipientes à materia morbifica vindicant, transeundum est. Qua de causa si capiti malum hoc atrox natalitia sua debet, illi medicamenta sunt applicanda. Hic juxta pilulas, speciali quodam modo capiti dicatas, commendantur errhina, & sternutatoria. Α' *πφλεγματισμοί* in hoc affectu, teste *Riverio*, & *Augenio*, plus officiant, quam profunt. Expectorationem promovent, ac pulmones reficiunt *oxymel Helleb. Gesn. Syr. de Eryf. Lob. spir. Antasthma, &c.* Majorum medicamentorum apparatus qui expetit adeat vastissimos *Practicorum* libros, in quibus ingentem eorum reperiet sylvam, è quibus selectiora pro ingenii sui modulo depromere norit. Pectus illinatur sæpius in die, præmissis frictionibus, *axungia gallinæ, hominis, vel anseris, oleo chamomillæ, violac. Unguento de cynogloss. de hyoscy.*

XL. Ubi copiosi luxuriant humores serosi & tenues, non timerem ordinare diaphoretica *sale fixo*, aut *volatili pollentia*, quæ maxime conveniunt iis, quorum sanguis seroso humore fluidus existit, quia dum horum salium particulæ, humorum particulis *acido-salinis* occurrunt, cumque iis copulantur, coagulationes ab *acido* factas tollunt, sicque superfluitates serosas foras convehunt. Commodum hic foret antimonium diaphor. diutius debito calcinatum. Per diutinam siquidem calcinationem partes salinæ cum terreis intimius coeunt, unde diureticum magis evadit medicamentum. Inquiratur *Ann. III. Ephemerid. Curios. Observ. 27.* in qua *Cl. Wedelius* plura monet de *calce bac antimoniatâ*.

XLI. A flatibus si procedat malum, generati omni stu-

dio sunt dissipandi, novorumque generatio impedienda. Hoc effectum dabunt medicamenta quævis aromatica, *sale volatili oleoso* blando, & temperato prægnantia, quæ vulgo in *Medicorum schola carminativa* appellari consueverunt, quorum etiam ingens apud Autores extat catalogus. Cura tuberculi, & calculorum ex jam dictis abunde patet.

XLII. Progredior nunc ad *asthma convulsivum*, in cuius paroxysmo genus nervosum irritatum est demulcendum, materia irritativa, salina acris, biliosa, acida corrigenda, temperanda, demulcenda, & vacuanda. Tensa laxanda, adque ordinaria stadia deducenda. Huic intentioni inserviunt remedia *antispasmodica*. Durante *paroxysmo*, non spretis, quæ supra in paroxysmo *asthmatis pneumonici*, ratione aëris agenda mandavi, multum auxiliantur spirit. per retortam elicit, ut spirit. corn. cerv. sulphur. fuliginis, sal ammoniaci cum gumm. ammoniaco. Essent. castorei, asæ fœtidæ, sal corn. cerv. vol. & similia ex supra numeratis, quia ingrati sunt saporis, & odoris. Ingrata quippe naribus admota, vel intus assumpta, spiritus furibundos reprimunt, atq; ab excursibus, & exorbitantiis retrocogunt, inque ordines consuetos compellunt. In hunc scopum usu receptissimum est apud *Præcticos* fœtida, & graveolentia naribus admovere, quia horum effluvia spiritus nimis efferos, & exilire paratos reprimunt, ac in debitas suas series cogunt. Quod si hoc modo spiritus ferocientes conciliari non possint, ad *narcotica* est descendendum, quo *manipulo* uno, aut altero, eorum *obnubilato* cœteri in ordinem reducantur, vel si paroxysmus diutius persistens hisce manus dare reluctetur, expedit spiritibus alio in loco molestiam creare, quo à *spasimis initis* abducantur. Nam aliquibus alia in parte corporis afflictis, reliqui ut plurimum à *ταξίας* suas dimittunt, & cum impetu quodam à regione pulmonum ad partem dolore affectam decurrunt, quapropter vesicatoria, cucurbitulæ, ligaturæ, & frictions dolorificæ levamen adferunt. Non negandum interim est, quin per vesicatoria, & cucurbitulas etiam aliquid de humore morbifico, præcipue si *lympha* aut serum acre, in causa fuerit, evacuetur.

XLIII. Extra *paroxysmum* indicationes exigunt vitia, & enormitates partium pulmonum *motricium*, & spirituum ad eas *destinatorum*, esse eradicandas. Oportet ergo I. Impuritates sanguis

sanguinis cerebro, & nervoso generi, ut & nervis, & *fibris pneumonicis* suffundi aptas, tollere, aut alio derivare. 2. Pulmones cum corporibus nervosis, & nervis pneumonicis munire, spiritusq; animales, veros illorum incolas, ita roborare, ut illi particulas *extraneas*, & *heterogeneas* vel non omninò suscipiant, vel facile rursus exturbent. 3. Quicquid mali viscera intus fovent, atque sic *dispositioni asthmaticæ* ansam largiri valent, auferre. Primus scopus perficitur purgatione, & venæsectione, aliisque ex supra notatis, sanguinem, ejusq; humores depurare valentibus. Secundus peragitur *cephalicis*, ac propriè *antispasmodicis*, & *expectorantibus* julepis, quibus permisceri debent pulveres marg. præp. cranii hum. præp. corn. cerv. phil. præp. ebor. pulv. March. Epilept. succ. alb. præp. utpote qui eam obtinent naturam, & vim, ut materiam salinam acrem, & efferam corrigant, demulceant, spicula adimant, retundant, invertant, imbibant, sicq; à *systemate nervoso* noxam sensim amoveant. Decantatur hic tanquam specificum *cinnabaris nativa*, vel *antim.* quæ insigni vi spirituum impetum sistendi, humores acidos, austeros absorbendi, & in coagulum abeuntes liquandi, & fundendi creditur esse prædita, cum primis si non toties, uti nonnulli perperam factitare amant, sublimata fuerit. Per crebram enim institutam sublimationem, & rectificationem, sulphur illud purum, in quo præcipua ejus virtus latitat, comburitur: Vide *Wedel. Pharm. in artis form. red. lib. II. sect. III. cap. IV. §. 9.* Tertiæ intentioni ex jam dictis facile occurrere noscet prudens Medicus.

XLIV. Intentiones asthmatis *mixti*, aliæ sunt in paroxysmo, aliæ extra eum. Priores duobus absolvuntur scopis 1. Tensa esse remittenda, & sputi excretionem promovendam. Ex usu hinc erunt *Antispasmodica*, & *Ἀνακάταξις* scientia modo recitata. Posteriores complebuntur, quando serum imminuitur, absorbetur, demulcetur, revellitur, derivatur, & exturbatur. Pulmonum vasa, & glandulæ roborantur, non omissis iis, quæ *genus nervosum* confortare experientia comperta habentur. Fugienda econtra, quæ seri *despumationem* promovent. Conveniunt hic blanda, & benigna purgantia pro rei necessitate reiteranda & mutanda. Venæ sectio vere, & autumno repetenda. Fonticuli, vesicatoria, setaceum. Materia medicamentorum ex supra dictis desumenda, Symptomata mitigabuntur ablatis, vel diminutis causis ipsius affectus. Peculiarem illorum curam adjicere nec opus est, nec instituti ratio permittit, quomodo enim maxime urgentibus symptomatibus in tempore sit obviam eundum, ex antecedentibus cuivis, bene attendenti, satis superque patet.

XLV. Diæta stricte debet observari, hanc enim si respuat æger, cœtera omnia in cassum tentantur. *Aër* consideratur, quatenus expiratur, & quatenus inspiratur. Ratione inspirationis debet esse lucidus, purus, temperatus. Nocet,

Nocet, qui multa humiditate est refertus, veluti & ille, qui particulis sulphureis nimis imprægnatus est. In ipso paroxysmo probant *Practici* nonnihil frigidum, eo quod talis copiae aëris requisitæ defectum suppleat. Domicilium oportet sit à stagnis & paludibus remotum Vitandus, vel arte corrigendus aër impurus, crassus, nebulosus, frigidus, & pluviosus *Cibus* ratione quantitatis non sit nimius. Nimia etenim voracitas *fermenti* ventriculi vim, & *ἐπιεργασίαν* eludit, replendoque *fibrarum ventriculi tonum* enervat. Ratione qualitatis sit *δύχυμ*, *ἀπιπ* & *πολύτροφ*, boni succi & pauci excrementi. Alimenta condiantur aromaticis, radic. *ireos* Fl., seminibus *anisi*, *fœniculi*, *coriandri*, *croco*, *macer*, corticib. aurant. citri, & similib. Salubres sunt capones, pulli gallinacei, perdices, alaudæ, columbæ. Alimenta salsa, acria, mordacia, flatulenta procul absint. *Vinum* concedendum hic tenue rubrum, bene defœcatum, nec nimis annosum, modica quantitate, dilutum Decocto Chinæ, vel falsæ parillæ, & edulcoratum liquiritia, coriandroque aromatisatum. Infundi quoque potest sacculus infarctus *radic. perrosel.*, *herb. hyssops*, *salsia*, *major*, *rorism. seminsb. anis. fœnic. bacc Juniperi*. Emolumento quoque subinde sunt vina composita, ut vinum *Helenites*, *cochlearia*, *salsia*, *rorismarini*. Album hic, ceu *acidum*, noxium. In *motu* & *quiete* moderamen teneat, quum utriusque defectus, vel excessus ad mali hujus generationem multum conferat. Exercitium vehemens, & intempestivum fugiat, nam vehemens motus partes in massa sanguinea *oleosas* concitat, & inflammat. Intempestivum felicem ciborum digestionem, & distributionem impedit. *Quies* imperetur moderata. Immoderata fœcunda cruditatum mater existit. *Ἰπ* *ἀρεσπὴ ἀμφοτέρω τῶ μετεῖς μᾶλλον γινώσκον κακῶν*, inquit *Summus Dictator* noster *Hippoc. sect. 2. aph. 4.* Decubitus sit erecta cervice, non supinus. Omnium corporis partium excrementa singula consuetis temporibus rite deponantur, secus si hæc, aut illa solennis evacuatio non succedat, arte proritanda. Econtra si excessu peccet, aptis auxiliis cohibenda. In sum ma valet hic quod ubique aureum illud *Hippocratis* Πᾶν τὸ πολὺ τῆ φύσιν πολέμιον.

XLV I. Jam etiam proponendum foret, quâ ratione æger ex morbo hoc elapsus illius *recidivam* præcavere debeat. Ast in volumen disputatio excresceret, omnia, quæ circa Asthmatis *ἰσοφύλαξιν* notanda occurrunt, enumerare si vellem. Coronidis loco pauca quædam monita adjiciam, ad mali recurrentis præcautionem necessaria. 1. Oportet ægrum sedulo observare & factitare quæ supra de vitæ regimine injunxi. 2. Non statim ex morbo convalescens omnibus medicamentis debet superfedere, sed subinde illa in usum revocare, præsertim ea, quæ cerebrum cum universo *systemate nervoso* reficiunt, pulmones, & ventriculum roborant. 3. Quando alvum suppressam, aut tantum pigriorem sentit, curet sibi injici enema ex emollientibus & carminativis paratum. 4. Singulis, vel alternis mensibus circa novilunium usurpare cum oportet præmissis præparante, purgans, pro ratione indicantis humoris varium, quo humores collecti nunc fortius, nunc mitius eliminantur. *Εὐμεέας* loco cathartici juvabit vomitorium. Hisce 5. adjungi possunt *antiasthmatica*, & *expectorantia* per intervalla adhibenda, de quibus ad nauseam in antecedentibus, quare manum de tabula.

DEO SIT LAUS, HONOR,
ET GLORIA.